

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

49.

Razdobja obrazovanosti.

(Konec.)

V tej dobi občnega napredovanja nastavljal se je popok, s katerega se razcveta novodobna obrazovanost, to je „tiskarstvo“. Ž njim so se osigurale stare pridobitve, in zjamčil se je tudi daljni napredek. S tiskarstvom se začinja novo razdobje človeštva, po njem je postalo blago znanosti in nauka pristopno vsem ljudem in časom, tiskarstvo je naredilo pot zadrugi vseh narodov. Tiskarstvo je svet sila predelalo. Da je dobro došla ta nova umetnost, to pokazuje njeno za čuda brzo razširjevanje. Komaj je preteklo deset let po njegovem prvem pojavu v Moguncu, in knjige so se že tiskale ne samo po mnogih drugih nemških mestih, ampak tudi po Holandskem, v Parizu, na Českem itd. Morda se nobena umetnost ni tako brzo razprostranila po vsem obljudenem svetu kakor tiskanje knjig.

Temu brzemu širenju tiskarstva šle so na roko mnoge okolnosti. Leta 1453. osvojili so Turki Carigrad, in grški učenjaki, vedoč da pod turškim kopitom ne raste trava več in ne uspeva knjiga, pobegnili so s svojim klasiškim blagom na zahod, kjer so se kot tolmači starogrških klasikov na vseučiliščih in drugih naučnih zavodih nastanili, ter s klasiško svetlobo svet obsijali. To hrepenenje po grški knjigi dalo je dosti dela novi naši umetnosti. Italijanski tiskarji začeli so tiskati grške klasike, po katerih je prav slastno segal ves tedanji učeni svet. To širenje grške klasičnosti je prvi blagodar tiskarstva.

Isto tako vspešno je delovala na razširjenje tiskarstva tudi reformacija, ker ste se obe stranki posluževali tiska kot najboljšega orožja za pobijanje protivnikov. Luter je z nemškim prevodom svetega pisma tako rekoč vrata odprl nemški književnosti. Tako je bilo tudi pri nas Slovencih s Trubarjem. Tudi so živeli v drugi polovici petnajstega stoletja mnogi učeni možje, ki so s podvojeno močjo se poprijeli pisanja knjig, ker so vedeli, da jim rokopisi ne bodo v temnih knjižicah trohneli, nego prav tako kot živa beseda v narod zahajali. Tudi se je začela tiste dni buditi želja po napredku v znanju v obče, in zato so mnogi lastniki tiskarn bili tudi učeni ljudje, ter so na vso moč delali na to, da se s tiskanjem knjig širi nauk in napredek.

Zgodovine tiskarstva ne bomo razpravljali, to ne gré v naš okvir, pogledjmo samo še stanje knjižtva ob času Gutenbergovega izumka. Od trinajstega stoletja naprej začeli so se tudi posvetnjaki brigati za knjigo, začeli so rokopise prepisovati in prodajati. Sprvega so se taki ljudje nazivali „bibliatores“. Bilo jih je osobito veliko na vseučiliščih. Da-si je bilo takrat čedalje več rok za prepisovanje, vendar so bili rokopisi še zelo dragi, in to zato, ker se je tudi veselje do učenja čedalje bolj

širilo, toraj se je tudi čedalje več rokopisov potrebovalo. Ko bi knjige dan danes na pergamentu tiskali, kakor se je nekdanj na pergamen pisalo, bile bi tudi mnogo dražje, kakor so sedaj. Ob takih okolnostih bile so tedaj knjižnice redke in male. Knjižnica 100 zvezkov bila je uže bogata. Glasoviti učenjaki so uže mogli ponašati se, če so imeli po 10—20 knjig, pa so morali še sami prepisovati pri vsem. Rokopisna biblija je veljala ondaj do 1000 gold., sila denarja za tiste čase. Dragocene knjige bile so po cerkvah in samostanih za teške lance prikovane, da niso bile ukradene. Siromaki niso mogli čitati knjig.

Iz deželnega zbora.

XIV. seja dne 21. januarija.

Minuli petek bila je zopet dolgotrajna in izrekoma za deželno gospodarstvo pomenljiva seja.

Dnevni red se je moral skrócić za točke 3., 4. in 5. dnevnega reda zadevajoče naklade na žganje, ker na novo došla naznanila c. kr. finančnega ministerstva še niso bila dotiskana in razdeljena.

Pri točki 6. sprejel se je predlog finančnega odseka o reorganizaciji deželnega stavbenega urada nespremenjen, tako da mesto prvega inženirja obdrži F. Witschel s plačo 1600 gold., drugo mesto pa Hraski s stalno plačo 1400 gold. in mesto pomočnega inženirja s stalno plačo 1000 gold. se pa razpiše.

Pri točki 7. odstopi se prošnja požarne brambe v Krškem deželnemu odboru v povoljno rešitev, enako tudi

pri točki 8. prošnja nekaterih davkoplačevalcev logaškega okraja gledé zakupa deželne naklade na žgane opojne pijače.

Nekaj bolj razburjena postala je razprava pri točki 9. dnevnega reda: pri ustnem poročilu finančnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Črnomlju za odpis dolga 3500 gold. deželnemu zakladu.

Poročevalec Murnik predlagal je v imenu finančnega odseka, da se prošnja odbije, ker je vlansko leto deželni zbor še le temu odboru odpisal nad 4000 gold. posojila ter privolil, da ostali dolg 3500 gold. poplača odbor v 7letnih obrokih po 500 gold. Temu nasproti predlaga posl. Šuklje, da naj se dolg 3500 gold. odpusti, pa pri glasovanji ne obvelja ne ta in tudi ne eventualni predlog, da bi se odpisalo vsaj letos zapadlih 500 gold., temveč se pritrudi predlogu finančnega odseka.

Zelo obširno in temeljito poročal je poslanec Karol Klun o točki 10.: Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občinskega zastopa novomeškega in šmihelskega za dovoljenje doneska šolskim sestram „De Notre Dame“ v Šmihelu za izgojevanje gluhonemih deklic.

Poročilo obsegalo je bistvo in zgodovino ustanove Holzapfelneve in Wolfove za gluhoneme. — Govorili so pri tej točki Šuklje, Pfeifer, Dežman, deželni predsednik, poslanec Apfaltrern in poročevalec. Pri glasovanji sprejeli so se predlogi odsekovi nespremenjeni.